

Dubravka Svilar Blažinić¹
Centar za socijalnu skrb Zagreb - Podružnica Obiteljski centar

Damir Lukinac²
Centar za socijalnu skrb Zagreb – Podružnica Obiteljski centar

Josip Obradović³
Hrvatsko katoličko sveučilište Zagreb

Izvorni znanstveni članak
Primljeno: siječanj, 2016.
Prihvaćeno: srpanj, 2017.
UDK 159.922.1/2
DOI 10.3935/ljsr.v24i3.127.

ŠTO RAZLIKUJE ZADOVOLJNE BRAČNE PAROVE OD PAROVA KOJI TRAŽE STRUČNU POMOĆ?

SAŽETAK

Niz provedenih istraživanja dosad pokazuje da se u brakovima koji su u krizi javlja psihološka nelagoda, ali i da se takvi parovi razlikuju od bračnih parova koji su u braku zadovoljni ne samo s obzirom na nelagodu nego i s obzirom na niz karakteristika kao što su osobnost i sustav vrijednosti. Istovremeno, neki autori smatraju da i socijalno i kulturalno okruženje pojačava ili smanjuje razlike između zadovoljnih i nezadovoljnih bračnih parova. U cilju otkrivanja i objašnjenja tih razlika, proveli smo istraživanje među 200 bračnih parova od kojih je 100 izjavilo zadovoljstvo u braku, a 100 ih ima problema u braku zbog čega traže stručnu pomoć. Parovi su izjednačeni s obzirom na mjesto stanovanja i obrazovanje muža, a statistički se kontrolira djelovanje varijabli: zadovoljstvo s osobnim dohotcima, bračni staž, bračni redoslijed, kohabitacija prije sklapanja braka i broj djece u obitelji. U analizu je uvršteno 5 skupina varijabli, ukupno njih 30: osobnost, stavovi, uvjerenja i vrijednosti partnera, utjecaj socijalnog okruženja, intimni bračni procesi i dobrobit partnera. Rezultati generalne diskriminativne analize pokazuju da se dvije skupine doista razlikuju i u našem socio-kulturalnom okruženju. Uspješno su aposteriori klasificirani parovi prema apriori definiranim skupinama. Faktorizacijom 30 varijabli dobiveno je 7 faktora: harmonični partnerski odnosi, nelagoda, tradicionalizam, osobnost partnera, negativno prelijevanje rada na brak i kućanstvo, liberalni individualizam i životno zadovoljstvo. Primjenom postupka MANCOVA, utvrđeno je da postoji značajna razlika među definiranim skupinama u pet faktora: parovi koji traže stručnu pomoć imaju

¹ Dubravka Svilar Blažinić, prof. psihologije, sveučilišna specijalistica obiteljske medijacije, e-mail: dubravka.svilarblazinic@socskrb.hr

² Damir Lukinac, prof. psihologije, e-mail: damir.lukinac@socskrb.hr

³ Prof. dr. sc. Josip Obradović, psiholog, e-mail: josip.obradovic@gmail.com

manje harmonične odnose, veći doživljaj nelagode, manje su ekstrovertirani, ugodni i emocionalno stabilni te su manje životno zadovoljni i više liberalno individualistički orijentirani.

Ključne riječi: harmonični odnosi, osobnost partnera, bračni procesi, psihološka nelagoda, dobrobit partnera.

UVOD

Apsolutni broj rastavljenih bračnih parova u mnogim je zemljama izrazito velik, no, ako promatramo odnos između broja rastavljenih i novo vjenčanih parova, taj je odnos još nepovoljniji. U nekim je zemljama, kao što su Rusija i SAD, taj odnos približno 50 rastavljenih na 100 novo sklopljenih parova. Iako je zasad u Hrvatskoj on povoljniji, u novije se vrijeme izrazito pogoršava, pa je tako u 2014. godini iznosio 31 rastavljenih na 100 novosklopljenih brakova (Statistički ljetopis, 2015.). Rastava braka posljedica je trajnih negativnih procesa u braku, narušavanja bračnih odnosa i postupnog opadanja bračne kvalitete (Bradbury i Karney, 2010.). Zbog narušenih se odnosa često javlja i bračni stres, a ako duže potraje, bračni ga partneri doživljavaju kao snažnu psihološku nelagodu (Whisman i Baucom, 2012.).

Golem je broj istraživanja koja su nastojala pronaći varijable koje bi mogle utjecati na opadanje bračne kvalitete i posljedično na pojavu nelagode i bračne nestabilnosti. Većina se tih varijabli može podijeliti u 6 skupina:

1. Demografske karakteristike partnera (spol, zaposlenost, dob partnera, obrazovanje i redoslijed braka). Sve su se te demografske varijable u prijašnjim istraživanjima pokazale prediktivnima za ponašanje partnera u braku, a posebno za povećanje ili smanjenje bračne kvalitete (Vannoy i Cubbins, 2001.; Lichter i Carmalt, 2009.; Zhang i Tsang, 2010.).
2. Osobnost partnera, ekstraverzija, ugodnost i osobito emocionalna stabilnost bračnih partnera pokazale su se kao važni prediktori partnerskih odnosa i bračne kvalitete. Posebno je niska emocionalna stabilnost bračnih partnera izrazit čimbenik smanjenja bračne kvalitete (Miller, Caughlin i Huston, 2003.; Cundiff, Smith i Frandsen, 2012.).
3. Sustav vrijednosti bračnih partnera. Ta se skupina sastoji od većeg broja varijabli koje su se u prethodnim istraživanjima pokazale prediktivnima za zadovoljstvo bračnih partnera u braku. Zbog ograničenosti prostora navest ćemo najvažnije: rodne uloge, materijalizam kao vrijednosna orijentacija i religioznost partnera. Pokazalo se da sve tri varijable mogu

bilo pozitivno ili bilo negativno djelovati na bračnu kvalitetu (Sussman i Alexander, 1999.; Wiik, Keizer i Lappegard, 2012.).

4. Bračni procesi ili bračna dinamika. Ova se skupina također sastoji od većeg broja varijabli među kojima su seksualno zadovoljstvo, zadovoljstvo osobnim dohotcima, negativno prelijevanje iz rada na brak i kućanstvo, sve tri dimenzije ljubavi (strast, intimnost i privrženost), potpora partnera i bračni stres. Sve navedene varijable bile su prediktivne za partnerske odnose i bračnu kvalitetu (Bradbury i Karney, 2010.; Greeff i Malherbe, 2001., Perry-Jenkins, Repetty i Crouter, 2001.).
5. Dobrobit partnera. Za bračnu kvalitetu su prediktivne varijable iz ove skupine globalni ili životni stres, ekonomski stres, pozitivna i negativna afektivnost, tjeskoba i depresija (Cohan i Bradbury, 1997.; Hraba, Lorenz i Pechacova, 2000.; Perren i sur., 2003.). Svaka od njih može ili povećati ili smanjiti doživljaj bračne kvalitete, pa će tako pozitivna afektivnost povećati, a ekonomski stres će smanjiti bračnu kvalitetu.
6. Karakteristike braka također mogu smanjivati ili povećavati bračnu kvalitetu. U tu se skupinu najčešće svrstava bračni staž ili trajanje braka, broj djece u obitelji, kohabitacija prije braka i redosljed braka (Shapiro, Gottman i Carrere, 2000., Wiik, Keizer i Lappegard, 2012.).

Ako neka od navedenih varijabli, ili možda više njih tijekom dužeg vremena djeluje negativno, odnosno smanjuje bračnu kvalitetu jednoga ili oba partnera, često se kao neposredna posljedica javlja psihološka nelagoda (distres). Iako nelagoda nije središnja tema ovoga rada, smatramo da treba nešto kazati i o nelagodi jer je ona česta posljedica problema koje doživljavaju bračni partneri.

Psihološka se nelagoda definira kao *»negativna reakcija na stres koja uključuje negativne emocije i psihofizičke reakcije. To je vrsta stresa koja je posljedica suočavanja s pretjeranim zahtjevima, gubitcima ili percipiranom prijetnjom, a koja ima izrazito negativno djelovanje izazivanjem fizičke i psihološke neprilagodbe te ozbiljno ugrožava zdravlje pojedinca«* (APA, 2015., 326: 11). Operacionalizira se kao visok rezultat na ljestvicama globalni stres, tjeskoba, somatizacija i depresija.

Psihološka nelagoda manifestira se u emocionalnim reakcijama i međusobnom ponašanju partnera koje negativno djeluje na partnerske odnose i smanjuje bračnu kvalitetu (Drapeau, Marchand i Beaulieu-Prevost, 2012.; Whisman i Baucom, 2012.; Bodenman i Randal, 2013.). Posljedice psihološke nelagode su višestruke. Ponaajprije, pojedinci koji doživljavaju psihološku nelagodu ponašaju se različito od onih koji ne doživljavaju nelagodu i

prema partneru, ali i prema ostalima: oni su tri puta češće loše raspoloženi, iritabilni i skloni izazivanju sukoba, također, dvostruko su češće tjeskobni i dvostruko češće uživaju psihoaktivne droge (Whisman, 1999.; Balderrama-Durbin, Douglas i Balsis, 2015.). Izrazit problem partnera koji osjećaju nelagodu jest pojava depresije. Svi oblici depresije, od najblaže pa do teže ili kliničke depresije, mnogo su prisutniji kod partnera koji doživljavaju psihološku nelagodu u braku, nego kod pojedinaca koji žive u sretnom braku (Whisman i Keiser, 2008.). Korelacija između nelagode i depresije kod žena je 0,42, dok je kod muževa nešto niža ($r = 0,37$) (Whisman i Keiser, 2008.). Stoga nije neobično da oni bračni partneri koji imaju problema u braku nisu životno zadovoljni, pa neki od njih traže stručnu pomoć kako bi smanjili nelagodu i poboljšali bračne odnose i životno zadovoljstvo (Pihet i sur., 2007.; McShall i Johnson, 2015.).

Svi dosad izneseni zaključci istraživanja dobiveni su i vrijede za Sjevernu Ameriku, te kao što mnogi napominju, iako su vrijedni i instruktivni, pitanje je koliko su univerzalni ili koliko se mogu primijeniti na druga i drugačija kulturalna okruženja (Whisman i Schonbrun, 2009.). Doista je logično pretpostaviti da socio-kulturalni kontekst unutar kojeg žive bračni partneri može djelovati na pojavu bračnog stresa, pogotovo ako je stres dugotrajan, pa se kao reakcija javlja psihološka nelagoda. Moguće je stoga postaviti pitanje jesu li i koliko su univerzalne odrednice psihološke nelagode, a i reakcije bračnih partnera na probleme koje imaju u braku ili su one možda specifične za neko kulturalno okruženje. Naravno, primjeren odgovor na ovako postavljeno pitanje može dati samo međukulturalno istraživanje. No, nakon detaljnog pregleda prijašnjih i novijih istraživanja ne možemo istaknuti ni jedan istraživački rad međukulturalnoga pristupa koji bi govorio o razlikama u ponašanju bračnih parova koji su zadovoljni u braku i parova u kojima su partnerski odnosi narušeni, a partneri često osjećaju nelagodu. U nedostatku međukulturalnoga iskustva o ovom problemu, mogla bi, kao djelomična zamjena, poslužiti usporedba niza istraživanja provedenih unutar jedne kulture, a koja su vodila računa o socijalno-kulturalnom kontekstu. Istraživanje o kojemu ovdje izvješćujemo poduzeli smo upravo s namjerom uspoređivanja.

Kad govorimo o bračnim partnerima koji osjećaju psihološku nelagodu, uočavamo postojanje dvije bitno različite skupine unutar te kategorije. To su najprije (1) bračni partneri koji imaju problema u braku i doživljavaju psihološku nelagodu, ali ne traže stručnu pomoć i druga skupina (2) bračni partneri koji osjećaju probleme u braku, žele ih riješiti na pozitivan način, ali smatraju da to ne mogu sami, pa su odlučili zatražiti pomoć stručnjaka za partnerske odnose. U prikazanom istraživanju uvršteni su bračni parovi koji predstavljaju drugu skupinu,

oni koji osjećaju nelagodu, te su odlučili potražiti pomoć stručnjaka za partnerske odnose. Tu ćemo skupinu usporediti sa skupinom bračnih partnera koji ne osjećaju nelagodu i nikad nisu potražili stručnu pomoć.

Polazna točka istraživanja nije bila neka teorija. Pristup je mnogo širi, jer smo kao polaznu točku uzeli gledište kulturalne psihologije kao znanstvene discipline »*koja je interdisciplinarno proširenje opće psihologije i čiji je predmet izučavanje psiholoških procesa pod neposrednim utjecajem kulture*« (APA, 2015.: 274). Prema kulturalnoj psihologiji ponašanje pojedinaca može se razumjeti i objasniti isključivo ako se uzme u obzir socio-kulturalni kontekst u kojem živi pojedinac, u našem slučaju bračni partneri. Ona naglašava važnost specifičnog socio-kulturalnog okruženja za ponašanje pojedinca, što otežava ili gotovo isključuje primjenu teorija i rezultata istraživanja iz jednog društva/kulture na neko drugo društvo/kulturu. Takvo je stajalište ekstremno, ali naglašava potpuno prihvatljivu tvrdnju da se ponašanje pojedinaca ne može razumjeti izvan specifičnog socio-kulturalnog okruženja. Stoga smo odlučili provesti istraživanje u našem socio-kulturalnom okruženju koje bi analiziralo razlike između partnera koji su zadovoljni u braku i onih koji u braku imaju problema te doživljavaju nelagodu i traže stručnu pomoć.

CILJEVI ISTRAŽIVANJA

1. Pronaći razlike između bračnih parova koji su zadovoljni u braku i nikada nisu tražili stručnu pomoć zbog problema u braku i onih bračnih parova koji osjećaju probleme u braku i traže stručnu pomoć. Razlike ćemo tražiti na skupini varijabli za koje je na temelju Hustonovog modela (2000.) i dosadašnjih istraživanja logično pretpostaviti da razlikuju definirane skupine u hrvatskom socio-kulturalnom kontekstu.
2. Ako se utvrdi da postoji globalna razlika između dvije definirane skupine partnera na varijablama uvrštenih u istraživanje, utvrditi koje od pojedinačnih varijabli, ili koje skupine varijabli najbolje razlikuju prethodno definirane skupine.

HIPOTEZE

- H1. Definirane skupine bračnih partnera pripadaju različitim populacijama, preciznije, one se značajno razlikuju na skupini varijabli koje opisuju njihovu osobnost, sustav vrijednosti, opću dobrobit, kao i na varijablama koje predstavljaju bračne procese.
- H2. Definirane skupine bračnih parova značajno se razlikuju na varijablama koje predstavljaju bračne procese kao što su ljubav (strast, intimnost i privrženost), percepcija potpore od partnera i bračna kvaliteta.

METODA

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 200 bračnih parova (400 bračnih partnera), od toga 100 parova su bračni partneri koji su zadovoljni u braku i nikad nisu zbog problema u braku tražili stručnu pomoć i 100 bračnih parova koji smatraju da imaju bračne probleme i samoinicijativno su zatražili stručnu pomoć u savjetovalištu Obiteljskog centra. Parovi koji su tražili stručnu pomoć dolazili su mjesecima u Obiteljski centar na razgovor s psihologom, a nakon nekoliko seansi psiholog bi im ponudio da ispune upitnik koji se sastojao od niza ljestvica. Hoće li ispunjavati upitnik, zajedno su odlučivala oba bračna partnera, a ni jednom primjedbom psiholog nije vršio pritisak, niti je ispunjavanje upitnika bio uvjet za nastavak pružanja stručne pomoći. Partneri su samostalno i dobrovoljno sudjelovali u istraživanju. Oni koji su pristali na sudjelovanje individualno su i potpuno odvojeno jedan od drugoga ispunjavali upitnik o čemu se je posebno vodilo računa. Ispunjavanje upitnika trajalo je otprilike 80 minuta. Paralelno s istraživanjem u Obiteljskom centru, provođeno je istraživanje širom Hrvatske o ponašanju i odnosima partnera u braku. U tom su istraživanju uvrštene iste varijable i isti mjerni instrumenti (ljestvice) koji su uvršteni u upitnike za partnere koji su tražili stručnu pomoć. Iz uzorka toga istraživanja odabrana je skupina bračnih parova koji su izjavili da su zadovoljni u braku i koji nikada nisu tražili stručnu pomoć zbog bračnih problema. Ta je skupina odabrana nakon što je završeno istraživanje u Obiteljskom centru i kada su bile poznate demografske karakteristike parova koji su tražili pomoć. Odabir zadovoljnih partnera provodio se u nekoliko etapa ili filtera s ciljem da dvije skupine doista

budu izjednačene s obzirom na obrazovanje muža, ali da se razlikuju s obzirom na bračnu kvalitetu. U prvom koraku odabrani su samo oni bračni parovi koji su u to vrijeme živjeli u istom mjestu u kojem su živjeli parovi tražitelji stručne pomoći. Nakon izjednačavanja s obzirom na mjesto stanovanja, u sljedećem su koraku odabrani samo oni parovi koji su izjavili da nikada nisu tražili stručnu pomoć zbog bračnih problema. I na kraju, odabrani su parovi koji su izjavili da su zadovoljni u braku. To je provjereno tvrdnjom »*Sve u svemu, jako sam sretan/a u svojem braku*«. Partneri su na ljestvici od 5 stupnjeva (od 1 = potpuno se ne slažem do 5 = potpuno se slažem) mogli zaokružiti stupanj slaganja s tom tvrdnjom, a odabrani su samo oni parovi u kojima su oba partnera zaokružila ili 4 (slažem se) ili 5 (potpuno se slažem). Tako su definirane skupine parova izjednačene s obzirom na obrazovanje muža i mjesto stanovanja. Parovi su izjednačeni s obzirom na obrazovanje muža jer pretpostavljamo da još uvijek u brakovima u Hrvatskoj postoji barem u minimalnom stupnju tradicionalan odnos među bračnim partnerima. Bračni partneri koji traže pomoć ispunjavali su upitnike neovisno jedan o drugome u Obiteljskom centru, a bračni partneri koji su u braku zadovoljni odgovarali su na pitanja u upitnicima neovisno jedan o drugome kod kuće ili na radnom mjestu. Posebno se pazilo da partneri samostalno i potpuno neovisno odgovaraju na pitanja u upitniku. Struktura obje skupine bračnih partnera prikazana je u Tablici 1.

Tablica 1. Struktura uzorka partnera koji su zadovoljni u braku i nikada nisu tražili stručnu pomoć i partnera koji imaju problema u braku i samoinicijativno traže stručnu pomoć

Varijabla	Zadovoljni u braku (n = 200)			Traže stručnu pomoć (n = 200)			Razlika
	%	M	SD	%	M	SD	
Obrazovanje muža							
Osnovna škola	2,0			2,0			$\chi^2 = 2,48$
Srednja škola	52,4			50,0			
Viša i visoka škola	14,9			18,1			
Fakultet	30,7			29,9			
Zadovoljstvo osobnim dohodcima bračnih partnera		2,97	1,06		2,91	1,07	t = 0,56
Redoslijed braka							
Prvi po redu	96,0			87,1			Kendal T = 2,25*
Drugi po redu	4,0			10,9			
Kohabitacija prije braka							
Kohabitali prije braka	46,0			66,3			$\chi^2 = 10,53^{***}$

Nisu kohabitali prije braka	54,0		33,7			
Broj djece u braku	2,70	1,09	2,61	0,85	t = 0,42	
Bračni staž	16,35	11,41	11,20	7,58	t = 5,30***	

*p < 0,05; ***p < 0,001

Kao što je razvidno iz Tablice 1., razlika dvije skupine u obrazovanju muževa nije značajna, $\chi^2 = 2,48$, $p > 0,05$, što znači da su skupine izjednačene s obzirom na obrazovanje muža ili da pripadaju istoj populaciji. No, da su uzorci izjednačeni i s obzirom na obrazovanje žene, pokazuje povezanost između obrazovanja muževa i žena koja iznosi $r = 0,71$, $p < 0,001$. Na varijabli zadovoljstvo s osobnim dohotcima partnera nema također značajne razlike među skupinama: t za nezavisne uzorke = 0,56, $p > 0,05$, što je vrlo važno jer se ta varijabla pokazala u mnogim istraživanjima značajnom odrednicom partnerskih odnosa. Međutim, na varijablama kohabitacija prije braka ($\chi^2 = 10,53$, $p < 0,001$) i redoslijed braka (Kendal T = 10,53, $p < 0,001$) dobivene su značajne razlike. Partneri koji traže stručnu pomoć češće su kohabitali prije sklapanja braka. Isto tako, partneri koji traže stručnu pomoć češće su u drugom braku, ali ne postoji razlika među skupinama s obzirom na broj djece u braku (t = 0,42, $p > 0,05$). Varijabla bračni staž pokazuje da među skupinama postoji razlika. U prosjeku su duže u braku partneri koji su zadovoljni nego partneri koji traže stručnu pomoć. Budući da je na nekim varijablama utvrđena značajna razlika, provedena je u analizi neophodna statistička kontrola.

Varijable i instrumenti

Pri odluci koje varijable uključiti u istraživanje primijenjena su dva kriterija izbora. Prvi je bio u skladu s Hustonovim teoretskim modelom o funkcioniranju braka (2000.), koji smatra da se u istraživanje bračne dinamike treba uključiti i veći broj varijabli »širokog spektra« (trajanje braka, broj djece u braku) i »usko fokusirane« varijable (osobnost i stavovi partnera) ako se doista želi objasniti ponašanje partnera u braku. Drugi je bio kriterij neovisan o Hustonovom modelu, a to je uključivanje varijabli koje su se u prijašnjim istraživanjima pokazale prediktivnima u objašnjenju partnerskog ponašanja i doživljaja partnerskih odnosa (Sussman i Alexander, 1999.; Hraba, Lorenz i Pechacova, 2000.; Perry-Jenkins, Repetty i Crouter, 2001.; Miller, Caughlin i Huston, 2003.; Perren i sur., 2003.; Kaufman i Taniguchi, 2006.; Lichter i Carmalt, 2009.). U skladu s navedenim kriterijima, u istraživanje je uključeno

5 skupina varijabli. To su skupine: osobnost partnera, stavovi, uvjerenja i vrijednosti partnera, utjecaj socijalnoga okruženja, bračni procesi i opća dobrobit partnera.

U skupinu osobnost partnera uvrštene su 4 varijable: prve tri izmjerene su poznatim instrumentom IPIP (*International Personality Item Pool IPIP*; Goldberg 1992., 1999.) koji se sastoji od 5 ljestvica (ekstraverzija, emocionalna stabilnost, ugodnost, savjesnost i otvorenost iskustvu). U našem radu upotrijebili smo prve tri jer su se pokazale prediktivnima za partnerske odnose u prijašnjim istraživanjima.

Ekstraverzija: crta osobnosti koja označava zainteresiranost i angažiranost u različitim društvenim aktivnostima. Pojedinci kojima je ona svojstvena, društveno su intenzivno aktivni. Varijabla je izmjerena hrvatskom inačicom instrumenta (*IPIP*, Goldberg 1992., 1999.). Ljestvica je kontinuirana, i sastoji se od 10 čestica s 9 stupnjeva. Primjer čestice: »*Otvoren sam – zatvoren sam.*« ili »*Nemam povjerenja – imam povjerenja.*«. Veći rezultat na ljestvici predstavlja veću ekstrovertiranost. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,93$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,92$.

Ugodnost: crta osobnosti koja pokazuje veću ili manju zainteresiranost za društvenu harmoniju. Ugodni pojedinci su ljubazni, pažljivi i spremni pomagati. Varijabla je izmjerena hrvatskom inačicom instrumenta (*IPIP*, Goldberg 1992., 1999.). Ljestvica je kontinuirana, sastoji se od 10 čestica s 9 stupnjeva. Primjer čestice: »*Sebičan sam – nesebičan sam.*« ili »*Ugodan sam – neugodan sam.*«. Veći rezultat predstavlja veću ugodnost. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,92$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,91$.

Emocionalna stabilnost: crta osobnosti koja omogućuje stabilnu i neemocionalnu reakciju na stres. Emocionalno stabilni pojedinci su mirni i staloženi. Varijabla je izmjerena hrvatskom inačicom instrumenta (*IPIP*; Goldberg 1992., 1999.). Ljestvica je kontinuirana, sastoji se od 10 čestica s 9 stupnjeva. Primjer čestice: »*Ljutit sam – smiren sam.*« ili »*Napet sam – opušten sam.*«. Viši rezultat predstavlja veći stupanj emocionalne stabilnosti. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,91$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,92$.

Samopoštovanje: subjektivna emocionalna procjena vlastite vrijednosti (Rosenberg, 1995.). Varijabla je kontinuirana, izmjerena je skraćenom verzijom koja se sastoji od 6 čestica s 5 stupnjeva slaganja od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: »*Jako sam zadovoljan sobom, takvim kakav jesam.*«. Viši rezultat predstavlja veći stupanj samopoštovanja. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,73$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,70$.

U skupinu stavovi, uvjerenja i vrijednosti bračnih partnera uvrštene su 4 varijable za koje se pretpostavilo da su specifične za naše socio- kulturalno okruženje. To su varijable:

Percepcija rodnih uloga, Patrijarhalnost, Materijalizam, Religiozno uvjerenje i Zaokupljenost s obitelji. Percepcija rodnih uloga predstavlja stavove prema rodnim ulogama koje imaju muševci i žene u suvremenoj Hrvatskoj (Obradović, 1998.). Varijabla je izmjerena kontinuiranom ljestvicom koja se sastoji od 8 čestica s 5 stupnjeva slaganja od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: »*Ako su muž i žena zaposleni puno radno vrijeme, tada trebaju preuzeti jednaku odgovornost za kućanske poslove i brigu o djeci*«. Viši rezultat na ljestvici predstavlja tradicionalnu percepciju rodnih uloga. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,83$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,75$.

Patrijarhalnost je sustav u kojem je muž vođa. Muž ima dominantnu ulogu i društvene privilegije. U ovom istraživanju ona je definirana kao »*uvjerenje prema kojem muž treba imati supremaciju nad ženom*« (Obradović, 1998.). Varijabla je izmjerena kontinuiranom ljestvicom od 9 čestica s 5 stupnjeva slaganja od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: »*Prirodno je da u nekim područjima žene imaju manje slobode od muškaraca*«. Viši rezultat na ljestvici predstavlja veću patrijarhalnost. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,93$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,85$.

Materijalizam je stav koji pokazuje koliko je pribavljanje i posjedovanje materijalnih dobara važno za nekog pojedinca (Richens i Dawson, 1992.). Varijabla je izmjerena kontinuiranom ljestvicom koja se sastoji se od 7 čestica s 5 stupnjeva slaganja, od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: »*Jedan od najvećih uspjeha u životu je posjedovati vrijedna materijalna dobra*«. Viši rezultat na ljestvici predstavlja veću materijalističku orijentaciju. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,79$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,70$.

Religiozno uvjerenje (Faulkner i DeJong, 1979.) je ideološka dimenzija religioznosti koja pokazuje koliko je pojedinac uvjeren da Bog određuje sve što se zbiva oko nas. Varijabla predstavlja dio šireg pojma religioznost i predstavlja kontinuiranu ljestvicu koja se sastoji od pet čestica s 5 stupnjeva slaganja, od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: »*Svršetak svijeta biti će prema Božjoj volji*«. Viši rezultat na ljestvici predstavlja veći stupanj religioznog uvjerenja. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,94$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,93$.

Zaokupljenost s obitelji predstavlja važnost koju obitelj ima u životu nekog pojedinca (Mirsa, Gnosh i Kanungo, 1990.). Varijabla je izmjerena ljestvicom koja se sastoji od 6 čestica s 5 stupnjeva slaganja od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: »*Život ima smisla i vrijednost kada su ljudi potpuno angažirani u obitelji*«. Viši

rezultat na ljestvici predstavlja veću zaokupljenost s obitelji. Cronbach α : zadovoljni parovi $\alpha = 0,88$, parovi koji traže pomoć $\alpha = 0,87$.

U skupinu utjecaj socijalnog okruženja uvrštene su sljedeće varijable: negativno prelijevanje iz rada na bračne odnose, negativno prelijevanje na kućanstvo i ekonomski stres. Negativno prelijevanje iz rada na bračne odnose predstavlja prijenos negativnog iskustva iz rada izvan kuće na partnerske odnose (Small i Riley, 1990.). Prelijevanje je izmjereno ljestvicom koja se sastoji od pet čestica s pet stupnjeva slaganja od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: »*Moj brak trpi zbog posla kojega obavljam izvan kuće*«. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,84$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,79$. Viši rezultat na ljestvici predstavlja veće negativno prelijevanje.

Negativno prelijevanje na kućanstvo predstavlja prijenos negativnog iskustva iz rada izvan kuće na obavljanje kućanskih poslova (Small i Riley, 1990.). Ljestvica se sastoji od 5 čestica s 5 stupnjeva slaganja od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: »*Toliko se brinem oko posla koji obavljam izvan kuće, da nemam snage raditi bilo što u kući*«. Cronbach α : zadovoljni parovi $\alpha = 0,94$, parovi koji traže pomoć $\alpha = 0,89$. Viši rezultat na ljestvici predstavlja veće negativno prelijevanje.

Ekonomski stres je kroničan oblik domaćinskog stresa koji kod partnera stvara osjećaj bespomoćnosti u vezi plaćanja računa (Obradović, 1998.). Varijabla je izmjerena ljestvicom koja se sastoji od 8 čestica s ponuđenim odgovorima 1 (da) i 0 (ne). Četiri čestice su obrnuto kodirane i nakon toga sve zajedno zbrojene predstavljaju doživljaj ekonomskog stresa. Primjer čestice: »*Ostaje li vam na kraju mjeseca nešto novaca nakon što ste platili sve troškove u tijeku mjeseca?*« Viši rezultat na ljestvici je veći ekonomski stres. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,75$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,72$.

U skupinu intimni bračni procesi uključene su sljedeće varijable:

Ljubav – strast je nagon i temelj romantičnih odnosa, a javlja se kao posljedica fizičke privlačnosti i teži konzumaciji seksa (Sternberg, 1997.). Varijabla je izmjerena ljestvicom koja se sastoji od 12 čestica s 5 stupnjeva slaganja od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: »*Uzbuđen sam kada vidim svoju partnericu*«. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,94$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,93$. Viši rezultat na ljestvici predstavlja veću strast.

Ljubav – intimnost predstavlja osjećaj bliskosti, povezanosti i zajedništva s partnerom u romantičnim odnosima (Sternberg, 1997.). Kao i prethodna, i ova je varijabla izmjerena ljestvicom koja se sastoji od 12 čestica s 5 stupnjeva slaganja od 1 (nikako se ne slažem) do 5

(potpuno se slažem). Primjer čestice: *»Smatram da sam osjećajno blizak sa svojom partnericom/partnerom«*. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,96$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,93$. Viši rezultat na ljestvici predstavlja veću intimnost.

Ljubav – privrženost predstavlja namjeru partnera da održi i nastavi partnerske odnose (Sternberg, 1997.). Varijabla je izmjerena ljestvicom koja se sastoji od 12 čestica s 5 stupnjeva slaganja od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: *»Uvjeren sam u čvrstoću odnosa sa svojim partnerom/partnericom«*. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,97$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,96$. Viši rezultat na ljestvici predstavlja veću privrženost.

Emocionalna intimnost predstavlja bliskost emocionalnog doživljaja među partnerima (Schaefer i Olson, 1981.). Varijabla je izmjerena ljestvicom koja se sastoji od 6 čestica s 5 stupnjeva slaganja od 1 (nikako se ne slažem) do 6 (potpuno se slažem). Primjer čestice. *»Moj bračni partner/partnerica može razumjeti moju bol i moju sreću«*. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,89$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,90$. Viši rezultat na ljestvici predstavlja veću emocionalnu intimnost s partnerom.

Socijalna intimnost je percepcija sličnosti socijalnih aktivnosti partnera, kao što su zajednički prijatelji (Schaefer i Olson, 1981.). Varijabla je izmjerena ljestvicom koja se sastoji od 6 čestica s 5 stupnjeva slaganja od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: *»Mnogi prijatelji mojeg bračnog partnera/partnerice ujedno su i moji prijatelji«*. Viši rezultat predstavlja veću doživljenu socijalnu intimnost s partnerom. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,79$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,74$.

Seksualna intimnost je percepcija sličnosti zajedničkog seksualnog iskustva s partnerom (Schaefer i Olson, 1981.). Varijabla je izmjerena ljestvicom koja se sastoji od 6 čestica s 5 stupnjeva slaganja od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: *»Slobodno seksualno izražavanje važan je dio naših seksualnih odnosa«*. Viši rezultat predstavlja veću seksualnu intimnost s partnerom. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,84$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,90$.

Seksualno zadovoljstvo je procjena bračnog partnera o vlastitom seksualnom iskustvu u braku (Schaefer i Olson, 1981.). Varijabla je izmjerena jednom česticom s 5 stupnjeva od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Čestica glasi: *»Zadovoljan sam svojim seksualnim životom u braku«*. Viši rezultat predstavlja veće seksualno zadovoljstvo u braku.

Intelektualna intimnost je percepcija sličnosti vrijednosti, stavova i životne filozofije partnera (Schaefer i Olson, 1981.). Ljestvica se sastoji od 6 čestica s 5 stupnjeva slaganja, od

1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: »*Ima bezbroj stvari o kojima mogu raspravljati s mojim partnerom/partnericom*«. Viši rezultat na ljestvici predstavlja veću intelektualnu intimnost koju doživljava jedan bračni partner s drugim partnerom. Cronbach α za obje skupine parova je $\alpha = 0,86$.

Zadovoljstvo s provođenjem slobodnog vremena s partnerom je subjektivna procjena partnera izmjerena jednom česticom koja glasi: »*Zadovoljan sam zajedničkim provođenjem slobodnog vremena s mojim partnerom/partnericom*«. Partneri su trebali označiti na ljestvici od 5 stupnjeva (1 = nikako se ne slažem do 5 = potpuno se slažem) u kojem se stupnju slažu s navedenom tvrdnjom. U skupinu opća dobrobit partnera uvrštene su sljedeće varijable: globalni stres je subjektivna procjena intenziteta stresa u životu nekog pojedinca (Cohen, Kamarack i Merkelstein, 1983.). Varijabla je izmjerena ljestvicom koja se sastoji od 13 čestica s 5 stupnjeva slaganja od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: »*Jeste li uspješno kontrolirali svoje ponašanje usprkos stvarima koje su vas živcirale?*«. Viši rezultat predstavlja intenzivniji doživljaj globalnog stresa. Cronbach α za obje grupe parova je $\alpha = 0,83$.

Bračno sagorijevanje je bolno stanje fizičke, emocionalne i mentalne iscrpljenosti, koje zahvaća ljude koji očekuju da će ljubav dati smisao njihovim životima (Erickson, 1993.; Pines i Nunes, 2003.). Varijabla je izmjerena ljestvicom koja se sastoji od 12 čestica i 7 stupnjeva slaganja od 0 (nikada) do 6 (uvijek). Primjer čestice: »*Potpuno sam iscrpljen zbog odnosa koji imam sa svojim bračnim partnerom/partnericom*«. Viši rezultat na ljestvici predstavlja veće bračno sagorijevanje. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,91$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,94$.

Bračna kvaliteta je globalna subjektivna procjena partnerova zadovoljstva u braku (Norton, 1983.). Varijabla je izmjerena ljestvicom MQI (*Marital Quality Index*) koja se sastoji od 6 čestica s 5 stupnjeva slaganja od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: »*Sve u svemu, jako sam sretan/sretna u braku*«. Viši rezultat predstavlja veću bračnu kvalitetu. Cronbach α za obje skupine parova je $\alpha = 0,97$.

Somatizacija je psihološka nelagoda koja se javlja kao reakcija na kardiovaskularne, gastrointestinalne, respiratorne i druge tjelesne tegobe (Derogatis, 1994.). Varijabla je izmjerena ljestvicom koja je dio instrumenta SCL-90-R i sastoji od 12 čestica s 5 stupnjeva od 1 (vrlo rijetko) do 5 (vrlo često). Primjer čestice: »*Osjećate li mučninu ili nelagodu u želucu?*«. Viši rezultat predstavlja veći stupanj somatizacije. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,89$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,91$.

Tjeskoba je neugodan intenzivan osjećaj straha od nepoznatog, psihološke napetosti i napadaja panike (Derogatis, 1994.). Varijabla je izmjerena ljestvicom koja je dio instrumenta SCL-90-R. Sastoji se od 10 čestica s 5 stupnjeva od 1 (vrlo rijetko) do 10 (vrlo često). Primjer čestice: »*Imate li predosjećaj da će vam se dogoditi nešto jako loše?*«. Viši rezultat predstavlja veći stupanj tjeskobe. Cronbach α : zadovoljni parovi $\alpha = 0,90$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,92$.

Hostilitet predstavlja misli, osjećaje i ponašanje za koje je karakteristična negativna afektivnost i bijes (Derogatis, 1994.). Ljestvica je dio instrumenta SCL-90-R. Sastoji se od 5 čestica s 5 stupnjeva od 1 (vrlo rijetko) do 5 (vrlo često). Primjer čestice: »*Imate li potrebu da se svađate?*«. Viši rezultat na ljestvici predstavlja veći hostilitet. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,88$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,89$.

Depresija je u ovom radu definirana kao prolazni simptomi neraspoloženja i tuge i razlikuje se od kliničke depresije (Radloff, 1977.). Varijabla je izmjerena upitnikom CES-D (*Center for Epidemiological Studies Depression Inventory*) i sastoji se od 20 čestica s 4 stupnja: 1 (rijetko ili nikad, manje od jednog dana), 2 (kratko vrijeme, 1-2 dana), 3 (duže vrijeme, 3-4 dana) i 4 (veći dio vremena ili stalno). Primjer čestice: »*Osjećam se potišteno*«. Viši rezultat predstavlja veći stupanj depresije. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,88$, parovi koji traže pomoć: $\alpha = 0,91$.

Životno zadovoljstvo je subjektivna procjena vlastite životne dobrobiti (Diener i sur., 1985.). Varijabla je izmjerena ljestvicom koja se sastoji od 5 čestica s 5 stupnjeva od 1 (nikako se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem). Primjer čestice: »*Kad bih mogao ponovno proživjeti svoj život, ništa ni bih želio promijeniti*«. Viši rezultat predstavlja veće životno zadovoljstvo. Cronbach α : zadovoljni parovi: $\alpha = 0,87$, parovi u nelagodi: $\alpha = 0,85$.

Navedene ljestvice upotrijebljene su u mnogim istraživanjima u kojima su se pokazale kao pouzdane i valjane, a ni jedna od opisanih ljestvica nije konstruirana posebno za ovo istraživanje.

REZULTATI

Preliminarna analiza

Primjena postupka ANOVA pokazala je da na većem broju varijabli postoje značajne razlike između zadovoljnih žena u braku i žena iz parova koji traže stručnu pomoć. Isto tako, na većem broju varijabli utvrđena je razlika između muževa koji su u braku zadovoljni i muževa iz parova koji traže stručnu pomoć (Tablica 2.).

Tablica 2. Aritmetičke sredine, standardne devijacije i razlike među partnerima koji su zadovoljni u braku i partnera koji traže stručnu pomoć na varijablama uvrštenim u istraživanje

Varijabla	Žene					Muževi				
	Zadovoljne (n = 100)		Koje traže pomoć (n = 100)		F	Zadovoljni (n = 100)		Koji traže pomoć (n = 100)		F
	M	SD	M	SD		M	SD	M	SD	
Ekstraverzija	64,02	16,34	60,92	15,72	1,66	68,51	13,90	60,71	16,31	11,77**
Ugodnost	73,71	13,12	72,54	11,34	0,42	70,63	11,11	68,33	13,46	1,64
Emocionalna stabilnost	66,31	14,35	57,78	15,12	15,23**	66,51	12,79	63,58	13,15	2,38
Samopoštovanje	22,31	3,09	21,68	2,82	2,22	23,13	2,98	22,29	3,19	3,69*
Rodne uloge	16,28	5,72	15,94	4,41	0,22	18,49	5,96	16,53	4,68	6,71**
Patrijarhalnost	17,87	6,08	17,96	4,91	0,13	21,78	7,17	20,08	4,97	3,87*
Materijalizam	14,44	3,57	13,58	2,64	3,69*	15,07	3,91	13,81	2,89	6,88**
Religiozno uvjerenje	17,02	5,50	14,66	5,34	9,17**	16,16	5,77	12,73	5,79	15,55**
Zaokupljenost s obitelji	25,73	3,64	25,18	4,55	0,87	25,39	3,59	24,52	3,74	2,77
Negativno prelijevanje na brak	13,63	3,25	13,97	3,81	0,44	13,88	3,46	14,60	3,21	2,33
Negativno prelijevanje na kućanstvo	10,44	3,73	10,93	3,89	0,76	12,24	5,28	11,12	3,59	3,08
Ekonomski stres	7,06	1,88	7,05	1,94	0,16	7,12	1,84	7,06	2,01	0,33
Ljubav – strast	43,18	9,47	35,44	8,50	36,05**	46,67	8,82	38,71	9,24	38,44**
Ljubav – intimnost	49,70	8,51	39,33	8,03	70,23**	51,20	7,33	42,36	8,38	61,87**
Ljubav – privrženost	49,96	9,44	39,97	10,36	50,30**	52,37	8,30	43,31	10,31	46,28**
Emocionalna intimnost	26,50	5,64	19,40	6,20	72,12**	28,49	4,70	22,16	5,58	74,93**
Socijalna intimnost	20,05	4,05	17,67	3,94	17,55**	20,24	4,35	18,00	3,64	15,44**
Seksualna intimnost	23,40	3,88	19,45	5,47	34,45**	22,82	4,75	19,69	5,37	18,82**
Seksualno zadovoljstvo	3,76	0,88	2,79	1,12	46,60**	3,78	0,98	2,87	1,24	32,74**
Intelektualna intimnost	23,01	4,73	17,38	5,05	65,30**	23,72	4,10	19,73	4,49	42,92**
Zadovoljstvo provođenjem	3,70	1,02	1,50	0,50	64,45**	3,81	0,87	2,79	0,94	42,30**

slobodnog vremena s partnerom										
Potpora partnera	24,15	4,74	17,92	6,94	63,34**	25,00	4,38	19,88	4,96	59,63**
Globalni stres	37,27	7,20	39,84	6,32	7,02**	34,19	6,40	35,43	7,37	1,57
Bračno sagorijevanje	13,05	13,01	18,38	17,41	66,39**	9,82	10,42	23,74	15,88	50,12**
Bračna kvaliteta	24,90	5,04	17,05	6,52	89,38**	26,26	4,46	18,99	6,09	92,84**
Somatizacija	24,64	7,92	28,37	9,20	9,30**	21,82	7,88	21,93	7,66	0,01
Tjeskoba	20,01	7,12	24,17	8,77	13,89**	16,50	5,83	16,68	7,25	5,45*
Hostilitet	11,00	4,51	13,51	5,14	13,35**	11,05	4,90	10,71	4,08	0,32
Depresija	31,87	8,98	37,42	12,23	12,95**	29,17	8,79	32,80	9,01	9,77*
Životno zadovoljstvo	16,12	3,72	13,70	3,28	23,47**	16,83	3,66	14,50	3,67	20,17**

*p < 0,05; **p < 0,01

U Tablici 2. zasebno su prikazani rezultati za muževe i žene. Rezultati pokazuju da su žene iz parova koji traže stručnu pomoć manje emocionalno stabilne, manje materijalno orijentirane i manje religiozne od žena zadovoljnih u braku. One osjećaju manju ljubav (strast, intimnost i privrženost) prema bračnom partneru. Njihova je emocionalna, socijalna, seksualna i intelektualna intimnost s partnerom manja, njihovo je seksualno zadovoljstvo manje, kao što je i manje zadovoljstvo s provođenjem slobodnog vremena s partnerom. One osjećaju manju potporu partnera, i niže im je bračno zadovoljstvo ili bračna kvaliteta te su također manje životno zadovoljne nego žene iz parova koji su u braku zadovoljni i nisu tražili stručnu pomoć zbog problema u braku. One intenzivnije doživljavaju globalni stres i bračno sagorijevanje. Njihova je opća dobrobit ugroženija nego kod žena koje su u braku zadovoljne jer je kod njih prisutnija somatizacija, hostilitet, tjeskoba i depresija.

Rezultati za muževe vrlo su slični uz neke specifičnosti. Muževi iz brakova koji traže stručnu pomoć manje su ekstrovertirani, imaju manji osjećaj samopoštovanja, manje im je svojstven materijalizam kao vrijednosna orijentacija, manje su religiozni i patrijarhalni i manje su im svojstveni tradicionalni stavovi prema rodnim ulogama od muževa koji su u braku zadovoljni. Oni su manje strastveni, intimni i privrženi partnerici i u manjem stupnju doživljavaju emocionalnu, socijalnu, seksualnu i intelektualnu intimnost s partnericom, manje su seksualno zadovoljni i manje su zadovoljni s provođenjem slobodnog vremena s partnericom nego muževi koji su u braku zadovoljni. Istodobno, imaju manji doživljaj bračne kvalitete i potpore partnerice. Njihova je opća dobrobit ugroženija, jer je i kod njih kao i kod njihovih partnerica prisutnija tjeskoba, depresija, bračno sagorijevanje i niže bračno zadovoljstvo nego kod onih muževa koji su zadovoljni u braku.

Prema prikazanim rezultatima u Tablici 2., ekonomski stres i negativno prelijevanje na brak i kućanstvo obje skupine partnera doživljavaju na sličan način, jer nisu dobivene značajne razlike među partnerima koji pripadaju dvjema skupinama.

xxSmatramo da su dobivene razlike između dviju skupina bračnih partnera logične i očekivane. To osobito vrijedi za teškoće koje iskazuju partneri koji traže pomoć, a to su smanjen doživljaj ljubavi (strast, intimnost i privrženost), smanjena seksualna intimnost i seksualno zadovoljstvo kao i smanjena opća dobrobit izražena kao bračno sagorijevanje, tjeskoba, somatizacija i depresija. Zanimljivo je da se bitna karakteristike našeg socio-kulturnog konteksta kao što je ekonomski stres nije pokazala čimbenikom koji diferencira dvije skupine partnera, suprotno od čestih dokaza da ekonomske teškoće koje doživljavaju partneri bitno narušavaju partnerske odnose (Hraba, Lorenz i Pehaceva, 2000.). Možda je

razlog u tome što partneri iz obje skupine podjednako intenzivno doživljavaju ekonomski stres.

Rezultati prikazani u Tablici 2. tek su preliminarni, jer nije provedena kontrola kovarijata zbog čega ih smatramo samo kao prvi korak u utvrđivanju razlika između partnera koji su zadovoljni u braku i partnera koji traže stručnu pomoć

Rezultati povezani s prvom hipotezom

Prvi je cilj ovoga istraživanja utvrditi globalne razlike između brakova u kojima su partneri zadovoljni i brakova u kojima partneri traže stručnu pomoć. Prva je hipoteza da se navedene dvije skupine značajno razlikuju, odnosno pripadaju različitim populacijama. Primjena postupka ANOVA ne omogućuje takav uvid, zato smo rezultate analize ANOVA smatrali preliminarnima i manje važnima. Da bismo odgovorili na prvu hipotezu, primijenili smo postupak Generalne diskriminativne analize (GDA) koja ne postavlja nikakve zahtjeve ako podaci predstavljaju kontinuirane ljestvice

GDA omogućuje klasifikaciju sudionika istraživanja u jednu od unaprijed definiranih skupina na temelju varijabli prediktora. Svih trideset varijabli uvrštenih u analizu udovoljava kriteriju indeksa tolerancije ($1-R^2 = 0,20$), čime je izbjegnuta kolinearnost među varijablama. Uporabom GDA dobivena je jedna kanonična diskriminativna funkcija koja uz Wilks lambda = 0,523, pretvorena u F test pokazuje da se dvije skupine parova doista značajno razlikuju ($F = 6,58$, $p < 0,001$). Ostali indeksi kao što je kanonična korelacija $R = 0,69$ ($p < 0,001$) i koeficijent Mahalanobis koji pokazuje udaljenost između dvije skupine ($3,58$, $F = 6,77$, $p < 0,001$) potvrđuju da se dvije skupine doista razlikuju i da pripadaju različitim populacijama. GDA je uspješno *a posteriori* klasificirala parove. Točno je klasificirano 81,89% svih parova u jednu od dvije skupine na temelju 30 prediktora. Točnije su klasificirani parovi koji su zadovoljni u braku (86,61%), a nešto je manje parova koji traže pomoć klasificirano adekvatno *a posteriori* (75,81%). Budući da postoje samo dvije skupine, kad bi parovi bili klasificirani po zakonu slučaja, u svakoj bi skupini bilo po prilici 50 posto točno *a posteriori* klasificiranih parova. Rezultati klasifikacije pokazuju da se upotrijebljeni prediktori mogu uspješno koristiti za dijagnostičke svrhe.

Rezultati povezani s drugom hipotezom

Budući da GDA ne omogućuje kontrolu kovarijata, nije se pokazala prikladnom za provjeru druge hipoteze. Za provjeru druge hipoteze primijenili smo postupak MANCOVA koji uzima u obzir postojanje i djelovanje kovarijata na zavisnu/zavisne varijable istraživanja. U analizi se javila dvojba treba li postupak MANCOVA ponoviti za svaku potencijalnu zavisnu varijablu zasebno ili reducirati broj varijabli pomoću faktorske analize i nakon toga primijeniti postupak MANCOVA te uvrstiti u analizu sve potencijalne zavisne varijable odjednom. Zbog veće preglednosti rezultata mi smo se odlučili za reduciranje broja potencijalnih zavisnih varijabli primjenom faktorske analize. Primijenili smo metodu glavnih komponenata s Kaiser normalizacijom te oblimin rotacijom jer pretpostavljamo povezanost među faktorima. Kao kriterij ekstrakcije faktora koristili smo koeficijent Eigen value veći od 1, kao i Scree grafikon. Ukupno je objašnjeno 70,81% varijance. Minimalna vrijednost zasićenja čestice nekim faktorom postavljena je na 0,40. Dobiveni rezultati prikazani su u Tablici 3.

Tablica 3. Rezultati faktorske analize – faktorska zasićenja dobivena oblimin rotacijom

Varijabla	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7
Ekstraverzija	0,221	-0,265	0,002	0,793	-0,057	-0,043	0,339
Ugodnost	0,166	-0,076	-0,151	0,864	-0,139	-0,251	-0,020
Emocionalna stabilnost	0,313	-0,562	-0,037	0,718	-0,107	-0,195	0,239
Samopoštovanje	0,307	-0,471	-0,125	0,313	-0,064	-0,259	0,610
Rodne uloge	-0,021	-0,042	0,823	0,081	0,156	-0,021	-0,152
Patrijarhalnost	0,012	-0,066	0,844	-0,069	0,155	0,006	-0,001
Materijalizam	0,012	0,077	0,586	-0,264	-0,083	-0,087	0,262
Religiozno uvjerenje	0,225	0,010	0,339	0,208	-0,079	-0,677	-0,049
Zaokupljenost s obitelji	0,267	-0,101	-0,182	0,153	0,060	-0,794	0,013
Negativno prelijevanja iz rada na brak	-0,146	0,237	0,020	-0,117	0,866	-0,113	-0,100
Negativno prelijevanja iz rada na kućanstvo	-0,049	0,230	0,199	-0,085	0,844	0,098	-0,051
Ekonomski stres	0,160	-0,266	0,000	0,137	-0,107	0,209	0,379
Ljubav -Strast	0,846	-0,141	-0,040	0,206	-0,097	-0,360	0,302
Ljubav-Intimnost	0,941	-0,264	-0,042	0,226	-0,077	-0,290	0,282
Ljubav -Privrženost	0,847	-0,171	0,045	0,237	-0,031	-0,413	0,177
Emocionalna intimnost	0,893	-0,372	0,053	0,132	-0,115	-0,164	0,241
Socijalna intimnost	0,543	-0,124	0,031	0,409	-0,150	-0,036	0,171
Seksualna intimnost	0,738	-0,094	-0,139	0,124	-0,219	-0,036	0,353

Seksualno zadovoljstvo	0,742	-0,110	-0,005	0,064	-0,223	-0,389	0,330
Intelektualna intimnost	0,846	-0,360	-0,103	0,179	-0,140	-0,082	0,238
Zadovoljstvo provođenjem slobodnog vremena s partnerom	0,768	-0,229	0,057	0,194	-0,117	-0,071	0,217
Partnerska potpora	0,921	-0,313	0,013	0,206	-0,056	-0,202	0,248
Globalni stres	-0,256	0,812	-0,018	-0,227	0,163	0,091	-0,322
Bračno sagorijevanje	-0,851	0,373	-0,050	-0,144	0,079	0,117	-0,170
Bračna kvaliteta	0,937	-0,247	0,041	-0,098	0,272	-0,185	0,248
Somatizacija	-0,283	0,777	0,041	-0,098	0,272	-0,079	-0,353
Tjeskoba	-0,276	0,839	-0,072	-0,133	0,165	-0,070	-0,299
Hostilitet	-0,191	0,749	-0,038	-0,266	0,262	0,121	-0,029
Depresija	-0,362	0,798	0,018	-0,196	0,119	0,032	-0,282
Životno zadovoljstvo	0,768	-0,229	0,057	0,194	-0,117	-0,167	0,748
Eigenvalue	10,261	3,384	2,162	1,953	1,364	1,192	1,029
% varijance	34,204	11,279	7,207	6,176	4,545	3,973	3,429

Legenda: F1 – harmonični odnosi, F2 – nelagoda, F3 – tradicionalizam, F4 – osobnost, F5 – negativno prelijevanje iz rada na brak i kućanstvo, F6 – liberalni individualizam, F7 – životno zadovoljstvo
Napomena: Masno otisnuta zasićenja označavaju svrstavanje na pojedine faktore

Prvi i najveći faktor nazvali smo harmonični odnosi. Faktor sadrži niz varijabli bračne dinamike ili bračnih procesa kao što su ljubav i različite dimenzije intimnosti. Najveće je pozitivno otežanje na varijablama bračna kvaliteta, intimnost, partnerska potpora i životno zadovoljstvo. Pozitivno i visoko otežanje je također na različitim dimenzijama intimnosti, seksualnom zadovoljstvu i zadovoljstvu s provođenjem slobodnog vremena s partnerom, iako nešto niže od prethodno spomenutog. Jedino negativno visoko otežanje je na varijabli bračno sagorijevanje, što znači da harmonični odnosi među partnerima sprečavaju sagorijevanje.

Drugi faktor nazvali smo psihološka nelagoda jer ga s visokim i pozitivnim otežanjem čine varijable tjeskoba, globalni stres, depresija i hostilitet, a s negativnim otežanjem varijable emocionalna stabilnost i samopoštovanje. Sadržaj je faktora u skladu s uobičajenim poimanjem psihološke nelagode (APA, 2015.: 236).

Treći smo faktor imenovali tradicionalizam koji s visokim i pozitivnim otežanjem sadrži varijable patrijarhalnost i stav prema rodnim ulogama (viši rezultat na varijabli predstavlja tradicionalnije stavove prema rodnim ulogama). U taj faktor ulazi i varijabla materijalizam nešto nižeg faktorskog otežanja. Očito je da prve dvije varijable (patrijarhalnost i stavovi prema rodnim ulogama) predstavljaju tradicionalnost, što pokazuju etnološka, antropološka i psihološka istraživanja (Rihtman-Auguštin, 1984.; Kamenov i sur., 2008.).

Četvrti faktor nazvali smo osobnost jer s visokim pozitivnim otežanjem sadrži varijable ugodnost, ekstraverziju i emocionalnu stabilnost. Navedene varijable pokazale su se važnim prediktorima partnerskih odnosa u prethodno provedenim istraživanjima (Bradbury i Karney, 2010.; Donnellan, Conger i Bryant, 2004.).

Peti faktor predstavlja negativno prelijevanje iz rada na brak i kućanstvo. Faktor sadrži s visokim i pozitivnim otežanjem samo dvije varijable i to negativno prelijevanje rada na brak i negativno prelijevanje rada na kućanstvo. Varijable su se dosad pokazale kao prediktivne za partnerske odnose (Repetti i Saxbe, 2009.).

Šesti smo faktor nazvali liberalni individualizam. Faktor sadrži s visokim, ali negativnim otežanjem varijable religiozno uvjerenje, zaokupljenost s obitelji i s nižim, ali negativnim otežanjem varijablu privrženost kao jednu od dimenzija ljubavi. Navedeni faktor vjerojatno je osobina pojedinaca koji nisu religiozni, nisu orijentirani na obitelj i nije im svojstvena privrženost u partnerskim odnosima.

Sedmi faktor predstavlja životno zadovoljstvo. Faktor sadrži s visokim i pozitivnim otežanjem varijable životno zadovoljstvo i samopoštovanje. Prethodno provedena istraživanja pokazala su da je životno zadovoljstvo uzrok, a još više posljedica dobrih partnerskih odnosa (Chapman i Guven, 2016.).

Nakon faktorske analize primijenjen je postupak MANCOVA. Prethodno smo provjerili jesu li ispunjene pretpostavke za upotrebu MANCOVA-e. U analizu su uvrštene sljedeće nezavisne varijable : 1. rod, 2. zadovoljni bračni partneri/partneri koji traže stručnu pomoć, kao i kovarijate: 1. bračni staž, 2. redosljed braka i 3. kohabitacija prije braka. Varijable kovarijate uvrštene su u analizu jer se pokazalo da se dvije skupine parova razlikuju na tim varijablama, a postupak MANCOVA omogućuje kontrolu djelovanja istih na zavisne varijable istraživanja. Kao zavisne varijable uvršteno je u analizu svih 7 varijabli (faktorski bodovi) istovremeno. Dobiveni rezultati pokazuju da sljedeće varijable razlikuju dvije definirane skupine na zavisnim varijablama: 1. zadovoljni u braku/nezadovoljni i traže pomoć ($F = 26,51, p < 0,001$), 2. rod ($F = 12,46, p < 0,001$) i 3. bračni staž ($F = 4,90, p < 0,001$), dok na varijablama redosljed braka ($F = 0,38, p > 0,05$) i kohabitacija prije braka ($F = 1,35, p > 0,05$) ne postoji značajna razlika. Razlike na pojedinim varijablama (faktorski bodovi) prikazane su u Tablici 4.

Tablica 4. Rezultati multivarijantne analize

Varijabla	F1	F2	F3	F4	F5	F6	F7
Zadovoljni / traže pomoć	121,52**	8,25**	2,54	4,48*	0,65	4,57**	10,72**
Rod	6,10**	35,64**	9,42**	0,76	7,85**	5,75**	6,56**
Bračni staž	2,33	1,60	20,97**	0,22	0,33	0,01	5,17*
Brak po redu	0,58	0,32	0,08	1,03	0,10	0,23	0,80
Kohabitacija	4,32*	0,25	5,50**	1,20	0,02	0,09	1,66

*p < 0,05; **p < 0,01

Legenda: F1 – harmonični odnosi, F2 – nelagoda, F3 – tradicionalizam, F4 – osobnost, F5 – negativno prelijevanje iz rada na brak i kućanstvo, F6 – liberalni individualizam, F7 – životno zadovoljstvo

Od 7 varijabli-faktora uvrštenih u analizu na pet varijabli postoji razlika između zadovoljnih parova u braku i parova koji traže pomoć. Nakon kontrole djelovanja 3 varijable kovarijata: bračni staž, redoslijed braka i kohabitacija prije braka, utvrđena je značajna razlika na sljedećim varijablama (Tablica 4.): harmonični partnerski odnosi (korigirani $M_{\text{zadovoljni u braku}} = 0,54$ i $M_{\text{traže stručnu pomoć}} = -0,54$), psihološka nelagoda ($M_{\text{zadovoljni u braku}} = -0,16$, $M_{\text{traže stručnu pomoć}} = 0,16$), osobnost ($M_{\text{zadovoljni u braku}} = 0,13$, $M_{\text{traže stručnu pomoć}} = -0,13$), liberalni individualizam ($M_{\text{zadovoljni u braku}} = -0,12$, $M_{\text{traže stručnu pomoć}} = 0,12$), životno zadovoljstvo ($M_{\text{zadovoljni u braku}} = 0,13$ i $M_{\text{traže stručnu pomoć}} = -0,13$). I nakon kontrole dvije skupine parova razlikuju se s obzirom na osobnost partnera koji su prije sklapanja braka kohabitali: $M_{\text{zadovoljni u braku}} = 0,17$ i $M_{\text{traže stručnu pomoć}} = -0,17$. Isto tako, nakon kontrole, varijabla bračni staž prediktivna je za varijable tradicionalizam $r = 0,31$, $p < 0,001$ i za životno zadovoljstvo $r = -0,09$, $p < 0,05$.

Rezultati pokazuju da je bračna harmonija kod parova koji traže pomoć značajno niža (manja bračna kvaliteta, strast, intimnost, privrženost partneru, potpora partnera, specifične dimenzije intimnosti, seksualno zadovoljstvo i veće bračno sagorijevanje). Istodobno, kod partnera koji traže stručnu pomoć značajno je više prisutna psihološka nelagoda (veća somatizacija, tjeskoba, hostilitet i depresija, a manja emocionalna stabilnost i samopoštovanje nego kod parova koji su u braku zadovoljni. Osobnost također razlikuje skupine parova koji su zadovoljni u braku i one koji traže stručnu pomoć. Bračni partneri koji traže stručnu pomoć manje su ekstrovertirani, manje ugodni i manje emocionalno stabilni. Oni su također manje životno zadovoljni. Kod partnera koji traže stručnu pomoć više je prisutan liberalni individualizam, tj. oni su manje religiozni, manje zaokupljeni s obitelji i manje privrženi partneru nego partneri koji su zadovoljni u braku.

RASPRAVA

Posljednjih godina u Hrvatskoj izrazito raste stopa razvoda braka. Od 2008. godine kada je zabilježeno 22 rastavljena na 100 novosklopljenih brakova, već 2014. godine zabilježena je stopa od 31 rastavljenog braka na 100 novosklopljenih. Razvod braka je, međutim, samo ekstremni oblik poremećenih partnerskih odnosa. Partneri se razvode kada su jedan ili oba izrazito frustrirani i nezadovoljni pa više ne mogu živjeti zajedno. Logično je pretpostaviti da istovremeno određen broj nezadovoljnih partnera i dalje živi zajedno, oni se nisu razveli ili se možda ni neće razvesti, ali njihovi partnerski odnosi trpe.

Dokaz tome je posjet određenog broja parova koji dolaze u obiteljske centre i traže stručnu pomoć jer smatraju da ne mogu sami pozitivno riješiti probleme koje imaju u braku. Zato bi poznavanje svih osobina partnera koji zbog problema u braku traže stručnu pomoć imalo veliku teoretsku i praktičnu vrijednost. Zbog toga smo odlučili provesti istraživanje u našem socio-kulturalnom kontekstu, jer prema postavkama istraživača Hustona (2000.) i postavki kulturalne psihologije, teško je generalizirati rezultate istraživanja iz jedne kulture na drugu. Drugim riječima, neophodno je bilo provesti istraživanje u našem socio-kulturalnom kontekstu ako želimo znati koje su karakteristike bračnih partnera koji traže stručnu pomoć jer su u braku nezadovoljni. Za istraživanje su odabrane i uvrštene varijable koje su se u prethodnim istraživanjima pokazale prediktivnima za ponašanje partnera u braku. Nakon temeljitog pregleda literature uvrstili smo u istraživanje 30 varijabli. Definirali smo hipotezu da postoji značajna razlika između bračnih partnera koji su zadovoljni u braku i partnera koji smatraju da u njihovom braku postoje problemi zbog čega su nezadovoljni i traže stručnu pomoć. Analizom je utvrđena razlika između dvije skupine na varijablama koje opisuju njihovu osobnost, sustav vrijednosti, opću dobrobit kao i na varijablama koje predstavljaju bračne procese. Time je potvrđena prva hipoteza.

Rasprava povezana s prvom hipotezom

Postignuti rezultati potvrđuju da se u našem socio-kulturalnom kontekstu parovi koji traže stručnu pomoć općenito značajno razlikuju od parova koji su u braku zadovoljni. Kažemo općenito, jer 30 uvrštenih varijabli obuhvaćaju njihovu osobnost, sustav vrijednosti, njihovu psihološku dobrobit kao i doživljaj bračne dinamike. Neka su istraživanja u Sjevernoj Americi pokazala da nezadovoljni bračni partneri koji su u krizi, koji doživljavaju bračni stres, a pogotovo ako je stres dugotrajan, doživljavaju psihološku nelagodu (Whisman i

Baucom, 2012.) i da je općenito njihova psihološka dobrobit ugrožena. To su, međutim, rezultati istraživanja provedeni na reprezentativnim uzorcima gradova ili čitavih regija u kojima većina bračnih partnera nije bila u bračnoj krizi. Naše je istraživanje po nacrtu drugačije. Mi smo uparili bračne parove koji su zadovoljni u braku i parove koji traže stručnu pomoć prema nekim važnim varijablama kao što su obrazovanje, zadovoljstvo s osobnim dohodima i brojem djece u obitelji te primjenom GDA pokazali da se dvije skupine parova značajno razlikuju, pa se dobiveni rezultati istraživanja mogu višestruko koristiti. Mogu se koristiti za bolje poznavanje partnerskih odnosa u braku, ali se mogu se koristiti i za praktične svrhe, primjerice kao dijagnostički instrument u obiteljskim centrima.

Rasprava povezana s drugom hipotezom

Upotreba GDA iznjedrila je da se dvije skupine bračnih partnera općenito razlikuju u nizu varijabli, a rezultati faktorske analize pokazuju da se može govoriti o 7 varijabli:

1. Harmonični bračni odnosi (ljubav, potpora partnera, bračna kvaliteta i različite dimenzije intimnosti). Faktor je logičan što posebno potvrđuje varijabla bračno sagorijevanje koja je jedina varijabla u faktoru s negativnim predznakom. Drugim riječima, harmonični partnerski odnosi i bračno sagorijevanje međusobno se isključuju.
2. Psihološka nelagoda (tjeskoba, globalni stres, depresija te emocionalna stabilnost i samopoštovanje s negativnim predznakom). Očito, nisko samopoštovanje i niska emocionalna stabilnost bračnih partnera idu zajedno s varijablama koje smo sve zajedno nazvali nelagoda. Korelacija između harmoničnih odnosa i psihološke nelagode je $r = -0,55$, $p < 0,001$ što je još jedan dokaz u prilog logičnosti dobivenih faktora.
3. Treći faktor ili tradicionalizam (rodne uloge, patrijarhalnosti i materijalizam). Taj je faktor dobiven u skladu s našim specifičnim socio-kulturalnim kontekstom u kojemu navedene varijable idu zajedno prema tradicionalnom razumijevanju rodni uloga.
4. Osobnost je faktor koji pokazuje da su tri dimenzije (ekstraverzija, ugodnost i emocionalna stabilnost) međusobno povezane i predstavljaju pozitivan prediktor bračnog zadovoljstva.
5. Negativno prelijevanje iz rada na brak i kućanstvo sastoji se od dvije varijable (negativno prelijevanje na brak i negativno prelijevanje na domaćinstvo), možemo ga

smatrati specifičnim faktorom za naš socio-kulturalni kontekst, iako se utjecaj rada na obitelj pokazao i u nekim drugim društvima (Repetti i Saxbe, 2009.) .

6. Liberalni individualizam (religiozno uvjerenje, zaokupljenost s obitelji i privrženost partneru) je faktor koji je posebno zanimljiv, jer sadrži jednu od Sternbergovih dimenzija ljubavi (1997.), ali s negativnim predznakom. Takvo liberalno i individualističko ponašanje vjerojatno je tipično za nereligiozne partnere koji nisu usmjereni na obitelj i nisu skloni privrženosti partneru.
7. Životno zadovoljstvo (životno zadovoljstvo i samopoštovanje) pokazuje da su partneri višeg samopoštovanja životno zadovoljniji.

Sada bismo mogli odgovoriti na pitanje postavljeno u naslovu rada »Što razlikuje zadovoljne bračne partnere od partnera koji traže stručnu pomoć?« GDA je pokazala da postoje mnoge razlike između zadovoljnih partnera i partnera koji traže stručnu pomoć. Upotrebom MANCOVA postupka i kontrolom kovarijata dobiven je precizniji odgovor na to pitanje. Partneri koji traže stručnu pomoć imaju manje harmonične partnerske odnose, manje su ekstrovertirani, ugodni, emocionalno stabilni i manje životno zadovoljni te intenzivnije osjećaju psihološku nelagodu i više su liberalno individualistički orijentirani od zadovoljnih bračnih partnera. Osim što su utvrđene razlike između zadovoljnih partnera i onih koji traže stručnu pomoć, također su utvrđene razlike i s obzirom na rod i to na svim varijablama osim varijable osobnosti (Tablica 4.). Opravdano smo se odlučili na utvrđivanje razlika na razini pojedinca, a ne dijade, jer je očito da žene drugačije doživljavaju promjene u bračnim procesima. Od kovarijata treba posebno naglasiti važnost varijable bračni staž. I nakon kontrole bračni staž je prediktivan za varijable tradicionalizam i životno zadovoljstvo. Kovarijata redoslijed braka nije se pokazala kao važna dok je kovarijata kohabitacija prediktivna samo za varijablu tradicionalizam.

Pretraživanjem baza podataka, nismo našli niti jedan rad sa sličnim ili istim ciljevima istraživanja i s istim ili sličnim pristupom pa nam je vrlo teško govoriti ili zaključiti koliko su rezultati istraživanja specifični za naš socio-kulturalni kontekst, a koliko se uklapaju u univerzalni obrazac. Rezultati našeg istraživanja utvrdili su razlike između dvije skupine bračnih partnera koji žive u velikoj aglomeraciji u našem socio-kulturalnom kontekstu. Na pitanje koliko se oni mogu generalizirati teško je odgovoriti. Vjerojatno se varijabla harmonični odnosi po sadržaju ne razlikuje među kulturama. Isto tako, vjerojatno niska bračna kvaliteta i neharmonični odnosi imaju za posljedicu psihološki osjećaj nelagode bez obzira na socio-kulturalni kontekst. Sve ostale varijable za koje je u ovom istraživanju

utvrđeno da razlikuju zadovoljne bračne partnere od partnera koji traže pomoć moguće je pretpostaviti da su pod utjecajem specifičnog socio-kulturalnog okruženja.

Koji je sljedeći zadatak ili nadogradnja ovog istraživanja? Daljnji rad bi prema našem mišljenju trebao ići u dva smjera. Najprije, na temelju postignutih rezultata trebalo bi konstruirati instrument kojim bi se dijagnosticirale teškoće u partnerskim odnosima. Rezultati ovog istraživanja mogu vrlo dobro poslužiti za tu svrhu. Zatim, u našem je istraživanju jedinica analize bio bračni partner. U daljnjem radu, za temeljitije poznavanje bračne dinamike, za jedinicu analize trebalo bi uzeti bračnu dijadu i to po mogućnosti u različitom socio-kulturalnom okruženju (veliki grad, mali grad, selo) jer je logično pretpostaviti da na partnerske odnose u braku djeluju varijable različitih razina.

ZAKLJUČAK

Provedeno je istraživanje u velikom gradu u Hrvatskoj s ciljem da se utvrde razlike između bračnih parova koji su zadovoljni u braku i nisu tražili nikada stručnu pomoć i bračnih parova koji imaju problema u braku i koji su zatražili stručnu pomoć u Obiteljskom centru. Kao jedinica analize uzet je svaki bračni partner (i muž i žena). Uvršteno je 30 varijabli prediktora koji su se u prethodnim istraživanjima pokazale prediktivne za partnerske odnose. Generalna diskriminativna analiza (GDA) pokazala je da globalno postoji razlika između zadovoljnih bračnih partnera i partnera koji traže stručnu pomoć. U daljnjem je postupku upotrebom faktorske analize utvrđeno da se 30 varijabli prediktora može reducirati na 7 faktora, a primjena MANCOVA-e pokazala je da se partneri iz dvije definirane skupine parova razlikuju na 5 varijabli ili faktora (harmonični odnosi, psihološka nelagoda, osobnost, liberalni individualizam kao sustav vrijednosti i životno zadovoljstvo). Kao sljedeći zadatak predlaže se izrada instrumenta koji bi na temelju postignutih rezultata mogao jasno razlučiti i prepoznati bračne parove u dubokim bračnim problemima, a mogao bi se koristiti ne samo u dijagnostičke svrhe, već i kao pomoć u savjetodavnom i terapijskom radu na izgradnji elemenata harmoničnih odnosa i odstranjivanju uzroka/simptoma psihološke nelagode.

Također se predlaže nastavak istraživanja u kojem bi jedinica analize bio bračni par ili bračna dijada..

LITERATURA

1. American Psychological Association (APA) (2015). *APA Dictionary of Psychology*. Washington D.C: APA.
2. Balderrama-Durbin, C., Douglas, K. & Balsis, S. (2015). Tailoring assessment of relationship distress using the marital satisfaction inventory-Brief form. *Couple and Family Psychology*, 4 (3), 127-135.
3. Bodenman, G. & Randall, A. K. (2013). Close relationships in psychiatric disorders. *Current Opinion in Psychiatry*, 26 (5), 464-477.
4. Bradbury, N. T. & Karney, B. R. (2010). *Intimate relationship*. New York: Norton.
5. Chapman, B. & Guven, C. (2016). Revisiting the relationship between marriage and wellbeing: Does marriage quality matters?, *Journal of Happiness Studies*, 17 (3), 531-551.
6. Cundiff, J. M., Smith, T. W. & Frandsen, C. A. (2012). *Incremental Validity of Spouse Ratings Versus Self-Reports of Personality as Predictors of Marital Quality and behavior During Marital Conflict Psychological Assessment*. Preuzeto s: www.psycnet.apa.org (12.2.2016.).
7. Cohan, C. L. & Bradbury, T. N. (1997). Negative life events, marital interaction, and longitudinal course of newlywed marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79 (1), 224-237.
8. Cohen, S., Kamarck, T. & Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24 (4), 385-396.
9. Derogatis, L. R. (1994). *SCL-90-R- Administration, scoring and procedures manual* (3rd edition). Mineapolis: National Cpmputer Systems.
10. Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49 (1), 71-84.
11. Donnellan, M. B. , Conger, R. D. & Bryant, C. M. (2004). The big five and enduring marriages. *Journal of Research in Personality*, 38 (1), 481-504.
12. Drapeau, A., Marchand, A. & Beaulieu-Prevost, D. (2012). Epidemiology of psychological distress. In: L'Abate, L.(ed.), *Mental illness – understanding, prediction and control*, 105-134.
13. Erickson, R. (1993). Reconceptualization family work: The effects of emotion work in perceptions of marital quality, *Journal of Marriage and the Family*, 4, 301-313.

14. Faulkner, J. E. & DeJong, G. F. (1979). Religiosity in 5D. An empirical analysis. In: Wuthnow, R. (ed.). *Concept and Indicator of Religious Commitment*. New York: Academic Press, 246-254.
15. Goldberg, L. R. (1992). The development of markers for the big-five factor structure. *Psychological Assessment*, 4 (1) 26-42.
16. Goldberg, L. R. (1999). A Broad-band Width, Personality Inventory Measuring the Lower- level Facets of Several Five-factor Models. In: Mervielde, I. Deary, de Fruyt F. & Ostendorf, F. (eds.), *Personality Psychology in Europe*. Tilburg: Tilburg University Press, 7-28.
17. Greef, A. P. & Malherbe, H. L. (2001). Intimacy and marital satisfaction in spouses. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 27 (3), 247-257.
18. Huston, T. L. (2000). The social ecology of marriage and other intimate unions. *Journal of Marriage and the Family*, 62 (5), 298-320.
19. Hraba, J., Lorenz, F. O. & Pehaceva, Z. (2000). Family stress during the czech transformation. *Journal of Marriage and the Family*, 62 (2), 520-531.
20. Kamenov, Z., Jelić, I., Tadinac, M. & Hromatko, I. (2008). Quality and stability of the relationship as a function of distribution of housework, financial investment and decision making. In: Čubela Adorić V. (ed.). *15th Psychology Days in Zadar: Book of selected proceedings*, 133-151.
21. Karney, B. R. & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, method and research, *Psychological Bulletin*, 18 (1), 3-34.
22. Kaufman, G., & Taniguchi, H. (2006). Gender and marital happiness in later life. *Journal of Family Issues*, 27(6), 735-757.
23. Lichter, D. T. & Carmalt, J. H. (2009). Religion and marital quality among low-income couples. *Social Science Research*, 38 (1), 168-187.
24. McShall, J. R. & Johnson, M. D. (2015). The Association between relationship distress and Psychopathology is consistent across racial and ethnic groups. *Journal of Abnormal Psychology*, 124 (1), 226-231.
25. Miller, P.C., Caughlin, J. & Huston, T. (2003). Trait expressiveness and marital satisfaction: The role of idealization processes. *Journal of Marriage and Family*, 65 (4), 978-995.

26. Mirsa, S., Gnosh, R. & Kanungo, R. N. (1990). Measurement of family involvement: A6 cross-national study of managers. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 21 (2), 232-248.
27. Norton, R. (1983). Measuring marital quality. *Journal of Marriage and the Family*, 45 (1), 141-151.
28. Obradovic, J. (1998). Ljestvice za mjerenje bračnih procesa. *Izveštaj o radu na projektu*. Zagreb: Institut Ivo Pilar
29. Perren, S., von Will, A., Simony, H., Stadlmayr, W., Burgin, D. & Klitzing, K. (2003). Parental psychopathology, marital quality, and the transition to parenthood. *American Journal of Orthopsychiatry*, 73 (1), 55-64.
30. Perry-Jenkins, M., Repetti, R. L. & Crouter, A. C. (2000). Work and family in the 1990. *Journal of Marriage and the Family*, 62 (4), 981-998.
31. Pihet, S., Bodemann, G., Widmer, A. K. & Shantinath, S. (2007). Can prevention of
32. Marital distress improve well-being? A 1 year longitudinal study. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 14 (2), 79-88
33. Pines, A. M. & Nunes, R. (2003). The relationship between career and couple burnout: Implications for career and couple counseling. *Journal of Employment Counseling*, 40 (2), 50-64.
34. Radloff, S. R. (1977). The CES-D scale: A self-report depression scale for research in the general population. *Applied Psychological Measurement*, 1 (3), 385-401.
35. Repetti, R. L. & Saxbe, D. (2009). The effects of job stress on the family: One size does not fit all. In: Crane, D. R. & Hill, E. J. (eds.), *Handbook of Families & Work: Interdisciplinary Perspectives*, New York: University press of America, 62-78.
36. Richens, M. L. & Dawson, P. (1992). A consumer values orientation for materialism and its measurement: Scale – development and validation. *Journal of Consumer Research*, 19 (3), 303-316.
37. Rihtman-Auguštin, D. (1984). *Struktura tradicijskog mšljenja*. Zagreb: Školska knjiga.
38. Rosenberg, M. (1995). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: University Press.
39. Shapiro, A., Gottman, J. & Carrere, S. (2000). The baby and the marriage: Identifyin factors that buffer against decline in marital satisfaction after the first baby arrives. *Journal of Family Psychology*, (1), 14, 59-70.

40. Schaefer, M. & Olson, D. H. (1981). Assessing intimacy: The pair inventory. *Journal of Marital and Family Therapy*, 7 (13), 47-59.
41. Small, S. A. & Riley, D. (1990). Towards a multidimensional assessment of work spillover into family life. *Journal of Marriage and the Family*, 52 (1), 51-61.
42. *Statistički ljetopis* (2015). Zagreb: Državni zavod za statistiku – Republika Hrvatska.
43. Sternberg, R. (1997). Construct validation of triangular love scale. *European Journal of Social Psychology*, 27 313-335.
44. Sussman, L. M. & Alexander, C. M. (1999). How religiosity and ethnicity affect marital satisfaction for Jewish - Christian couples. *Journal of Mental Health Counseling*, 21 (2), 173-185.
45. Vannoy, D. & Cubbins, L. (2001). Relative socioeconomic status of spouses, gender attitudes and attributes, and marital experienced by couples in metropolitan Moscow. *Journal of Comparative Family Studies*, 32 (2),195-217.
46. Whisman, M. (1999). Marital dissatisfaction and psychiatric disorders: Results from the national comorbidity survey. *Journal of Abnormal Psychology*, 108 (4),701-706.
47. Whisman, M. A & Kaiser, R. (2008). Marriage and relationship issues. In: Debson, K. S. & Dozois, D. J. A. (eds.), *Risk factors in depression*. San Diego: Academic Press, 363-384.
48. Whisman, M. A. & Shonbrun, Y. C. (2009). Social consequences of boderline personality disorder symptoms in a population-based survey: Marital distress, marital violence and marital disruption. *Journal of Personality Disorder*, 23 (4), 410-415.
49. Whisman, M. A. & Baucom, D. H. (2012). Intimate relationships and psychopathology. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 15 (1), 4-13.
50. Wiik, A. K., Keizer, R. & Lappegard T. (2012). Relationship quality in marital and cohabitating unions across Europe. *Journal of Marriage and Family*, 74 (3), 389-398.
51. Zhang, H. & Tsang, K. (2010). The influence of urban wives' relative income and education on marital quality. *Chinese Journal of Clinical Psychology*, 18 (5), 632-634.

Dubravka Svilar Blažinić
Damir Lukinac
Social Care Centre Zagreb – Family Centre

Josip Obradović
Catholic University Croatia, Zagreb

DIFFERENCES BETWEEN SATISFIED MARITAL PARTNERS AND PARTNERS WHO SEEK PROFESSIONAL COUNSELLING

ABSTRACT

Most research results show that when marriage is in crisis, especially if it is a long lasting one, marital partners experience distress and considerably differ from those couples who are satisfied in marriage, not only in terms of distress, but also in terms of personality and system of values. Some authors claim that a specific social and cultural context can determine the differences between these two groups of couples. In an attempt to determine these differences and their nature, we conducted a study including 100 satisfied couples and 100 couples seeking professional help. Couples were matched in terms of husband's education and place of living. In addition, the effects of variables satisfaction with income, marriage duration, marriage order, cohabitation before marriage and number of children in the family were statistically controlled. Five groups of predictor variables were defined: personality, partners' attitudes and values, impact of social environment, marital processes and partners' wellbeing with 30 variables in total. General discriminate analysis showed that these two groups in the Croatian social and cultural context are different in many ways. The couples were successfully classified a posteriori in one of two groups. Using factor analysis, seven factors were obtained: harmonious marital relationship, distress, traditionalism, personality, negative spillover from work to marriage and household, liberal individualism and life satisfaction. MANCOVA showed that five factors significantly differentiated the two groups: couples seeking help experience a lower level of marital harmony, more intensive distress, they are less extrovert, agreeable and emotionally stable, they experience less life satisfaction and are more liberally and individualistically oriented.

Key words: harmonious relationships, personality, marital processes, distress, well-being of partners.